

Caput II.

De matrimonii essentialibus qualitatibus.

Vinculi matrimonialis qualitates duae sunt, quae — ut jam ex supra dictis de consensu conditionato patet — si excluduntur, matrimonium corrui: unitas, i. e. contractus inter unum et unam, et indissolubilitas.

Articulus I.

De unitate matrimonii.

§ unica.

697 Praevie notanda. 1. Unitati opponitur simultanea polygamia aut polyandria. 2. Unitati non repugnant secundae aut posteriores nuptiae post prioris conjugis mortem contrahendae.

I. Primaeva matrimonii institutio tum natura duce, tum Deo positive jubente, illud ad perfectam unitatem restrinxit.

II. Post diluvium vero Patriarchis et populo judaico polygamiae permissio facta est, quae etiam ad gentiles populos videtur fuisse extensa: polyandria vero ita prohibita est et mansit, ut licita neque unquam fuerit neque esse possit.

III. Per legem evangelicam promulgatam conditio matrimonii ita ad primaevam unitatem revocata est, ut neque fidelibus neque infidelibus amplius facultas sit plures uxores habendi.

IV. Post mortem conjugis conjugii superstiti neque ad secundas neque ad posteriores nuptias transire ulla lege prohibetur.

Explicatio. Ad I. 1. Perfectio ipsius naturalis legis id exigit, ut aequalitas inter virum et mulierem servetur, et ut fines matrimonii substantiales, procreatio et educatio prolis, difficultatibus non involvantur intrinsecus. Porro in polygamia aequalitas non servatur; educatio prolis fit multo difficilior, pax et concordia domestica multis periculis exponitur.

2. A rerum primordiis matrimonium a Deo ut signum constitutum est futurae unionis Christi cum Ecclesia. Hujus autem signi ratio quoad potiore partem perimitur, perfecta unitate non servata: relinquatur tantum imperfecta adumbratio unionis Christi cum singulis fidelibus, sed ne eorum quidem adunatio in unam Ecclesiam significatur.

3. Verbis Christi Matth. 19 et Marc. 10 aperte docetur, a primaeva matrimonii institutione a Deo sancita exulasse prorsus omnem uxorum pluralitatem.

698 Ad II. 1. Ex sacra historia et lege Mosaica scimus, ipsos sanctissimos viros plures uxores accepisse, neque hac de re a Sacra Scriptura eos reprehendi, qui tantum paucas uxores duxerunt. Quos in ea re materialiter peccasse, nimis audacter et vix non impie dicatur. Ergo dispensatio seu permissio divinitus data intercesserit oportet.

2. Quoad populos gentiles consuetudo pervulgata erat, plures uxores accipere, neque S. Scriptura id expresse illis vitio vertit, quamquam alia eorum vitia perstringuntur. Imo, quod maximum est, nisi ad eos quoque

populos dispensationem divinam sese extendisse dicamus, quomodo judaicum populum atque sanctos Patriarchas a gravi scandalo gentium excusabimus, quos suo exemplo ad polygamiam provocarint? Quare aut dicendum videtur, gentiles potuisse ex exemplo patriarcharum et Judaeorum ad dispensationem sibi etiam tacite datam concludere, ita ut licitum fieret, quod antea illicite usurpassent; aut — ut cum aliis Bellarm., Platell. censent — Deum cum ipso Noë, secundo generis humani parente, dispensationem communicasse, quae ad omnes posteros usque ad Novae Legis institutionem permaneret.

3. Polyandriam vero matrimonio intrinsecus contradicere omnino, ex eo maxime patet, quod non solum secundarii fines matrimonii evertuntur, sed ipse primarius finis, prolis procreatio et educatio, incerta fiat atque impossibilis, imo mulieris sterilitas demum inducatur.

4. Difficile autem nonnullis videtur explicatu, quomodo Deus polygamiam unquam permittere, i. e. non solum impunitatem ejus permittere, sed ipsam pluralitatem uxorum licitam reddere potuerit, siquidem contra legem naturalem nihil facere possit. — At haec non ita difficulter solvuntur. Nam aut inaequalitas jurium quoad virum et mulierem dicitur contra legem naturalem esse, aut damnorum et incommodorum effectio, quae contra pacem familiae, prolis educationem etc. oriantur. Verum si inaequalitatem jurium spectas, ea certo certius non ita contra legem naturalem esse potest, ut divino dominio non subsit; Deus enim pro absoluto suo dominio de juribus omnium disponere potest, idque multo magis, quum quandam inaequalitatem vel inferioritatem mulieris, duce natura, per se adesse fatendum sit. Si vero damna illa et incommoda spectantur, quae familiae ejusque concordiae atque prolis educationi inferuntur: haec ex parte, eo quod accessorii generis sunt, possunt permitti, partim a Deo speciali providentia praecaveri. Quare facile patet, etsi nemo alius dispensationem concedere possit, Deum tamen, qui specialem providentiam impendere valeat, posse, nullo legis naturalis ordine laeso, hanc dispensationem concedere.

Ad III. Lex Christi Domini ex locis Matth. 19., Marc. 10. etc. 699 evidens est, qua ad primaevam puritatem matrimonium revocavit. Neque dubitari amplius potest, pro omnibus populis, sive fidelibus sive infidelibus, illam divinam dispensationem, si antea polygamiam licitam reddidit, jam dudum cessasse. Et merito: quum primum enim lex evangelica ita promulgata fuit, ut universum genus humanum adstringeret — quod Apostolorum temporibus factum esse, ita ut saltem circa eorum mortem promulgatio sufficiens completa esset, communis theologorum sententia tenet¹ —, cur imperfectus ille naturalis legis servandae status amplius permetteretur, ratio nulla jam exsistebat. — Atque

¹ Neque debemus, quando de divina lege sermo est, omnia revocare ad legis humanae normas, quasi lex illa vim suam exercere non possit, nisi ad modum humanae legis promulgatio sit facta. Deus enim, quum sit absolutus dominus omnium, legem condere atque media instituere potest, quae statim vim suam exercent, hominesque etiam per se adstringant in actu primo, quum primum in principali aliquo terrae loco promulgata, atque nuntii destinati sint, qui eorum notitiam ad alia loca deferant: in actu secundo autem adeoque subjective nemo adstringitur sub peccato, nisi qui legem noverit aut per quem steterit legem scire.

Ecclesia constanti doctrina et praxi id tenuit, ut, quotquot infideles polygamiae indulgerent, eos contra legem naturalem deliquisse censeret. At si quae praecipue remotiores gentes erant, quae legem divinam ignorarent, eae utique illam non servantes formaliter non peccavere.

Ad IV. Ecclesia semper condemnavit errorem quorundam haereticorum, ut Montanistarum et Novatianorum, qui secundas nuptias illicitas esse statuebant. V. Conc. Nic. I. can. 8. — S. Hieronymus *epist. ad Jovinian.*: „Proclamo, in Ecclesia non damnari digamiam, imo nec trigamiam etc.“ — Quod sane ipse S. Paulus pluribus locis docuerat: Rom. 7, 3 „Si mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro“; I. Cor. 7, 9 „(viduae) quodsi non se continent, nubant“ et vers. 39 „Quodsi dormierit vir ejus, cui vult, nubat“.

Articulus II.

De matrimonii solutione et indissolubilitate.

700 Loco prooemii sit thesis in syllabo Pii IX. 67 proscripta: „Jure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.“

Quare vinculi solutionem ab ipso jure naturae prohiberi aliquo saltem sensu, tenendum est: quo sensu et gradu, infra patebit. Quam indissolubilitatem evangelica lex firmavit corroboravitque.

A vinculi autem solutione distinguitur solutio quoad torum et cohabitationem: quam ex certis causis, manente vinculo, fieri posse, Ecclesia semper intellexit.

§ 1.

De matrimonii firmitate, ac de divortio quoad vinculum.

Quamquam matrimonium quoad vinculum simpliciter indissolubile dicitur, id pleno et perfecto sensu de solo matrimonio christianorum consummato intelligi debet. Ut igitur diversos gradus firmitatis statuamus, haec notanda sunt:

I. Fide certum est, matrimonium christianorum consummatum ex nulla causa nullave auctoritate solvi unquam posse: Trid. sess. 24 vocat matrimonii vinculum „indissolubilem unitatem“, atque quum practica difficultas de solo casu adulterii tamquam causa divortii moveretur, can. 7 anathema dixit in eum, „qui dixerit, Ecclesiam errare, quum docuit et docet, juxta evangelicam et Apostolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi etc.“ — Cf. Luc. 16, 18; Marc. 10, 9; I. Cor. 7, 10 et 11.

II. Matrimonium ratum tantum, non consummatum, tum professione religiosa alterius conjugis dissolvitur, tum Romani Pontificis auctoritate ex gravi causa dissolvi potest. Trid. l. c. can. 6: „Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi, a. s.“

III. Matrimonium in infidelitate contractum, etsi consummatum, quando alter conjugum ad fidem convertitur, aut suprema potestate Pontificis ex gravi causa dissolvi potest, aut, infideli conjugate pacificam cohabitationem cum fidei denegante, per novas nuptias a fidei conjugate initas dissolvitur.

Explicatio. Ad I. 1. Ex thesi a Pio IX. damnata (syll. 67) sequitur, 701 legem ipsam naturalem jubere, ne pro arbitrio, etsi communi consensu, conjuges matrimonium dissolvere possint; id enim nisi statuerimus, nulla indissolubilitas contractui matrimoniali competet. — Insuper dicendum est, re ipsa civilem auctoritatem nullatenus vinculum matrimonii solvere posse.

2. Ex ipsa autem lege naturae in se spectata auctoritatem *civilem quae talem* omnis facultatis unquam vinculum matrimonii solvendi expertem esse, ex thesi illa proscripta non eruitur: quamquam aliis rationibus et argumentis id probari posse videtur. Nam:

Matrimonium natura sua res quaedam sacra est, cujus usus ad procreandos Dei cultores proxime tendit atque intime cum divina actione creatricis potentiae connectitur. Quae congenita sanctitas in hoc rerum ordine a Deo instituto multo certius ex eo patet, quod ipse matrimonii usus ex prima destinatione causa instrumentalis erat, qua divina gratia adoptionis protoparentibus pro toto humano genere collata in posterum diffunderetur. Et quamquam originale peccatum hanc divinam intentionem subvertit atque hoc sanctitatis caractere matrimonium privavit: nihilominus Deus in curam humani generis intendens eam sanctitatem conjugali foederi reliquit, qua significaret atque praemonstraret unionem Christi cum humano genere tristissimam ruinam reparaturi. Porro rei sacrae curam civilis auctoritas non habet, aut si in alio rerum ordine illam haberet, eatenus, quatenus simul *religiosam* potestatem exerceat, eam haberet: quae religiosa potestas ex divina ordinatione nunc a sola Ecclesia legitime exercetur.

Quare, etsi daretur, *publicam* auctoritatem aliquando in matrimonii vinculum potestatem exercere vi naturalis legis non prohiberi, civilem tamen nostram auctoritatem ab ea potestate excludere debemus¹, idque eo magis, quod Christus sicut ad unitatem (n. 699), ita etiam ad indissolubilitatem primaevam matrimonia universim revocavit.

3. Publicae auctoritati illi, cui re ipsa causae matrimoniales subjaceant, 702

¹ Leo XIII. in Encycl. cit. eadem sic exhibet: „Etenim quum matrimonium habeat Deum auctorem, fueritque vel a principio quaedam Incarnationis Verbi Dei adumbratio, idcirco inest in eo sacrum et religiosum quiddam, non adventitium, sed ingenitum, non ab hominibus acceptum, sed natura insitum. . . . Igitur quum matrimonium sit sua vi, sua natura, sua sponte sacrum, consentaneum est, ut regatur ac temperetur non principum imperio, sed divina auctoritate Ecclesiae, quae rerum sacrarum sola habet magisterium. Deinde consideranda sacramentorum dignitas est, cujus accessione matrimonia christianorum evasere longe nobilissima. De sacramentis autem statuere et praecipere ita ex voluntate Christi sola potest et debet Ecclesia, ut absolum sit plane, potestatis ejus vel minimam partem ad gubernatores rei civilis velle esse translata.“ Sed proh dolor! civilis auctoritas in tam multis locis jura ecclesiastica hac in re usurpavit. Quapropter non raro accidit, ut saeculari judici offeratur causa matrimonialis judicanda, quae tendat in sententiam divortii tandem pronuntiandam. Eos, qui ita recurrunt ad forum civile, nisi forte post habitam sententiam ecclesiasticam solas res temporales componendas curant, graviter peccare, non est dubium. — Idem dicendum est de iudice, qui causas per se ad Ecclesiam spectantes quasi suo jure vel sine necessitate tractat. — Num etiam, si ex necessitate, quia, nisi velit munere suo se abdicare, eas res tractare cogitur?